

Zakościelna, Anna / Libera, Jerzy

10 lat działalności Lubelskiego Oddziału Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich

Archeologia Polski Środkowowschodniej 4, 265-267

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRONIKA

ANNA ZAKOŚCIELNA, JERZY LIBERA

10 LAT DZIAŁALNOŚCI LUBELSKIEGO ODDZIAŁU STOWARZYSZENIA NAUKOWEGO ARCHEOLOGÓW POLSKICH

Spółeczna działalność archeologów zrzeszonych w Lubelskim Oddziale SNAP ma już prawie pięćdziesięcioletnią tradycję (J. Gurba 1992). 12 grudnia 1950 r. z inicjatywy prof. Stefana Noska, ówczesnego kierownika Katedry Prehistorii UMCS w Lublinie, utworzony został Oddział Polskiego Towarzystwa Prehistorycznego, skupiający wszystkich (bardzo nielicznych) archeologów i studentów archeologii oraz poważnych kolekcjonerów-numizmatyków (L. Gajewski 1951). W rozrastającym się liczebnie Oddziale, już w 1957 r. większość członków stanowili miłośnicy archeologii, przede wszystkim nauczyciele i studenci historii. Warto podkreślić, że wszyscy mieszkający poza Lublinem członkowie Oddziału pełnili wówczas funkcje społecznych opiekunów zażytków archeologicznych w swojej miejscowości.

Kolejne zmiany nazwy Towarzystwa (Polskie Towarzystwo Archeologiczne od 1954 r., Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne od 1971 r.) nie miały wpływu na merytoryczną działalność Oddziału, choć stały się powodem powołania w 1962 r. Koła Numizmatycznego, a w 1965 r. Sekcji Archeologicznej. W latach 1965-1977 (tj. do chwili reaktywowania Lubelskiego Towarzystwa Miłośników Książki) działało przy Oddziale nadzwyczaj prężnie Koło Miłośników Książki i Eksplicy, kontynuujące tradycje LTMK z lat 1926-1952 (por. E. Gawarecka 1984, s. 15-29). Stały napływ członków szukających form organizacyjnych dla swych kolekcjonerskich zainteresowań numizmatyką i medalierstwem doprowadził do powstania w 1973 r. Koła Numizmatycznego w Zamościu (istniejącego do 1979 r.), w 1981 r. Koła Numizmatycznego w Puławach i w 1986 r. przy Zarządzie Oddziału Koła Medalierskiego. W latach 1985-1991 Oddział liczył ponad 250 członków.

Działalność sekcji archeologicznej przy PTAiN osłabła z chwilą powołania 1989 r. Lubelskiego Oddziału SNAP i przejścia tam części zrzeszonych w PTAiN archeologów, a całkowicie wygasła po przekształceniu się Towarzystwa na Walnym Zjeździe delegatów w Leżajsku w 1991 r. w specjalistyczne – o jednym profilu działalności – Polskie Towarzystwo Numizmatyczne.

Obserwowany od początku lat 80. na kolejnych Walnych Zjazdach delegatów PTAiN narastający kryzys pionu archeologicznego, zdominowanego przez numizmatyków-kolekcjonerów, reprezentowanych przez 88%

członków Towarzystwa, doprowadził do sytuacji, w której zarówno archeolodzy, jak i numizmatycy-naukowcy zostali praktycznie wyeliminowani z kierowania losami organizacji (por. M. Konopka 1988a; 1988b). Kryzys ten ominął szczęśliwie środowisko lubelskie dzięki jednokowemu traktowaniu obu specjalistycznych sekcji przez kolejnych prezesów Oddziału – doc. Jana Gurbę, a zwłaszcza cieszącego się ogromnym autorytetem prof. Edwarda Soczewińskiego, wyróżnionego w 1972 r. medalem *zasłużony dla numizmatyki polskiej* (por. J. Gurba 1992, s. 12; 1999; E. Soczewiński 1995, s. 12). Właśnie w tych latach, bo od 1984 r. Sekcja Archeologiczna Oddziału była inicjatorem i organizatorem, następnie współorganizatorem corocznych sesji sprawozdawczych z badań terenowych prowadzonych w Polsce środkowowschodniej i urządzanych z tej okazji wystaw objazdowych *Najważniejsze odkrycia archeologiczne w Polsce środkowowschodniej* (por. L. Gajewski 1988a; 1988b; 1990; G. Jawor 1992).

Po utworzeniu w 1989 r. Stowarzyszenia Naukowego Archeologów Polskich, skupiającego specjalistów-profesjonalistów, grupa 21 archeologów, zarówno dotychczasowych członków Lubelskiego Oddziału PTAiN, jak i niezrzeszonych z regionu Polski środkowowschodniej, już w dniu 27 kwietnia tegoż roku powołała Oddział SNAP w Lublinie z siedzibą przy Katedrze Archeologii UMCS, zatwierdzony przez Zarząd Główny 22 maja 1989 r. Pierwszy Zarząd Oddziału stanowili: mgr Jerzy Libera – przewodniczący, mgr Andrzej Urbański – v-ce przewodniczący, mgr Marta Polańska – sekretarz, mgr Łukasz Rejniewicz – skarbnik, dr Andrzej Kokowski i mgr Halina Wróbel – członkowie. Komisją Rewizyjną kierowała mgr Anna Zakościelna. W czasie następnych kadencji po wyborach w r. 1992 i 1995 funkcję Prezesa Zarządu Oddziału pełniła dr A. Zakościelna, v-ce przewodniczącego kolejno mgr Ewa Banasiewicz i dr H. Wróbel, sekretarza mgr Barbara Bargieł i dr J. Libera, skarbnika mgr Ł. Rejniewicz i dr B. Bargieł. Obecny, od 1998 r. Zarząd stanowią: dr A. Zakościelna – przewodnicząca, mgr Wojciech Mazurek – v-ce przewodniczący, dr J. Libera – sekretarz, dr B. Bargieł – skarbnik, mgr mgr E. Banasiewicz, Paweł Lis i Zbigniew Wichrowski – członkowie. Przewodniczącym Komisji Rewizyjnej jest dr Andrzej Rozwałka. Stan członków waha się

od 24 do 34 osób, z końcem 1998 r. liczył 30 osób. Drugiego lutego 1999 r. podjęto uchwałę powołującą sekcję chełmską Oddziału, czekającą zatwierdzenia przez Zarząd Główny Stowarzyszenia.

Oddział kontynuuje, rozpoczętą w 1982 r. – jeszcze w ramach PTAiN – organizację corocznych konferencji sprawozdawczych z badań terenowych w Polsce środkowowschodniej, współuczestnicząc w urządzaniu kolejnych zjazdów: za 1988 r. w Chełmie, 1989 r. w Lublinie, 1990 r. w Zamościu, 1991 r. w Chełmie, 1992 r. w Sandomierzu, 1993 r. w Białej Podlaskiej, 1994 r. w Kazimierzu Dolnym, 1995 r. w Hrubieszowie, 1996 r. w Chełmie, 1997 r. w Baranowie Sandomierskim, 1998 r. w Okunince koło Włodawy. Z okazji każdej konferencji organizowano wystawy, nierzadko objazdowe *Najważniejsze odkrycia archeologiczne w Polsce środkowowschodniej w ... roku*.

15 czerwca 1995 r. Zarząd Oddziału podjął uchwałę o wydawaniu rocznika „Archeologia Polski Środkowowschodniej” w miejsce dotychczas publikowanych od 1979 r. „Sprawozdań z badań terenowych Katedry Archeologii UMCS w Lublinie”¹ oraz od r. 1986 „Informatora o badaniach archeologicznych w województwie chełmskim” i „Sprawozdań z badań terenowych w województwie zamojskim”². Funkcję redaktora powierzono doc. dr J. Gurbie, sekretarza Redakcji dr A. Zakościelnej. Rocznik stworzył szerokiemu gronu archeologów, pracujących w regionie Polski środkowowschodniej, możliwości publikacji wyników badań terenowych oraz materiałów i studiów. Pierwsze tomy spotkały się z życzliwym przyjęciem i szybko doczekały się recenzji zagranicznych³. Niestety w pierwszych czterech tomach nie ma sprawozdań z badań w b. woj. białkopodlaskim.

Z innych form działalności wymienić warto udział członków Oddziału w organizacji w 1995 r. obchodów 50-lecia Katedry Archeologii UMCS⁴ i zjazdu absolwentów Katedry⁵.

W 1996 r. Oddział był współorganizatorem konferencji transgranicznej *Wspólne korzenie – wspólna przyszłość*, urządzonej w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa, poświęconej problematyce ochrony zabytków i perspektywie wspólnych polsko-ukraińskich badań terenowych. Projekt tej imprezy, opracowany w 1995 r. przez Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Lublinie wraz z Katedrą Archeologii UMCS, został nagrodzony przez Fundację króla Baudouina i Komitet Wspólnot Europejskich Rady Europy. W trzech sesjach naukowych (Chełm, Hrubieszów, Łuck) oraz objeździe stanowisk archeologicznych i zwiedzaniu muzeów na terenie woj. chełmskiego, zamojskiego i wołyńskiego uczestniczyli pracownicy służb konserwatorskich, muzeów, historycy, archeolodzy i regionaliści z obszaru Polski środkowowschodniej i woj. wołyńskiego⁶.

Wiosną 1998 r. podjęto inicjatywę zorganizowania festynu archeologicznego na terenie grodziska w Chodliku wespół z władzami powiatu Opole Lubelskie i gminy Karczmiska. Z ramienia Oddziału kierownikiem organizacyjnym został mgr Edmund Mitrus. Festyn, w którym uczestniczyło blisko 7 tys. osób, odbył się w dniach 21–23 maja 1999 r. Impreza organizowana będzie corocznie.

Ważną formą pracy była akcja odczytowa, obejmująca swą tematyką wyniki badań prowadzonych zarówno przez członków Oddziału (m. in. mgr Andrzej Bronicki, dr h. Andrzej Kokowski, mgr Mariusz Matyaszewski, mgr Łukasz Rejniewicz), jak i zapraszanych prelegentów (m. in. prof. dr h. Jan Chochorowski, mgr Jadwiga Czerepińska, mgr Krzysztof Garbacz, doc. dr h. Sławomir Kadrow, doc. dr h. Zdzisław Kapica, prof. dr h. Janusz Kotlarczyk, prof. dr Henryk Maruszczak). Część zebrań poświęcono aktualnym zagadnieniom konserwatorstwa (m. in. ustawie o ochronie dóbr kultury) i problemom środowiska archeologicznego (przedstawianym m. in. przez mgr mgr Ewę Banasiewicz, Marka Floraka, Danutę Jaskanis, Edmunda Mitrusa, Wojciecha Ratajczyka, Martę Stasiak).

Nie sposób tu pominąć, prowadzonej przez poszczególnych członków Oddziału, akcji popularyzacji wyników badań archeologicznych i konieczności ochrony źródeł. Na tym miejscu należy przede wszystkim wymienić poczynania dr A. Kokowskiego, uhonorowanego w 1992 r. przez Zarząd Główny SNAP – na wniosek Zarządu Oddziału – nagrodą im. Krzysztofa Dąbrowskiego oraz dr dr A. Zakościelnej i J. Libery nagrodzonych w roku 1996 przez Ministra Kultury i Sztuki odznaką Zasłużonego Działacza Kultury.

¹ Por. „Sprawozdania z badań terenowych Katedry Archeologii UMCS 1979-1994 (spis treści i skorowidz nazw geograficznych)”, AListy, R. 17: 1998, nr 1.

² Por. „Sprawozdania z badań terenowych w województwie zamojskim 1986-1994 (spis treści i skorowidz stanowisk)”, AListy, R. 18: 1999, nr 1.

³ Por. „Acient”, nr 52, vol. 5, London 1996, s. 29; A. Żaki: „Universitas”, nr 68/69, Londyn-Zurych, styczeń-czerwiec 1997, s. 44-45.

⁴ Pracownicy Katedry zawsze stanowili trzon Lubelskiego Oddziału PTP, przekształconego następnie w PTA i PTAiN oraz SNAP. Funkcję prezesa w kolejno pełnili: J. Gurba, A. Gardawski, J. Libera i A. Zakościelna.

⁵ Por. J. Gurba: Archeologia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym UMCS, WUIniw., R. 4: 1994, nr 4, s. 11; J. Gurba, J. Kmicieński: Pół wieku badań w ziemi, tamże, R. 5: 1996, nr 4/5, s. 10-12; J. Gurba: 50 lat działalności Katedry Archeologii UMCS w Lublinie, APŚ, t. 1, 1996, s. 221; D. Tymczak: Jubileusz 50-lecia Katedry Archeologii UMCS w Lublinie, APŚ, t. 1: 1996, s. 273-275; też: Prace magisterskie, doktorskie i habilitacyjne wykonane w Katedrze Archeologii UMCS w Lublinie w latach 1949-1996, AListy, [R. 15:] 1996, nr 1,

⁶ A. Zakościelna: Europejskie Dni Dziedzictwa 1996, WUIniw., R. 6: 1996, nr 7, s. 21; taż: Polsko-ukraińska archeologiczna konferencja transgraniczna „wspólne korzenie – wspólna przyszłość”, APŚ, t. 2: 1997, s. 390-391.

Zarząd Oddziału, traktowany przez władze jako reprezentacja środowiska archeologicznego, opiniował kandydatów na stanowisko Wojewódzkich Konserwatorów Zabytków w kilku województwach, kandydatów na stanowiska rzeczoznawców Ministra Kultury i Sztuki w zakresie archeologii, wypowiadał się wielokrotnie w sprawach konserwatorskich, jak np. konieczności obsadzenia pełnego etatu dla archeologa w lubelskim Oddziale Państwowej Służby Ochrony Zabytków, czy nawierzchni ulic w strefie Starego Miasta, i uczestniczył przez swego reprezentanta – najczęściej dr A. Rozwałkę – w posiedze-

niach, na których omawiano m. in. zagadnienia badań i nadzorów archeologicznych miasta Lublina.

Działalność statutowa Lubelskiego Oddziału SNAP koncentruje się na zagadnieniach popularyzacji archeologii i idei ochrony zabytków oraz na poczynaniach zmierzających do wprowadzania do szybkiego obiegu naukowego wyników prac terenowych i gabinetowych archeologów pracujących w regionie Polski środkowo-wschodniej. Ma to odzwierciedlenie zarówno w organizacji corocznych konferencji sprawozdawczych i wystaw, jak i w działalności wydawniczej.

LITERATURA

- G a j e w s k i L.
 1951 Protokół z zebrania organizacyjnego Oddziału Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Prehistorycznego, ZOW, R. 20, s. 35.
 1988a [rec.:] Najważniejsze odkrycia archeologiczne w Polsce środkowo-wschodniej w 1986 roku, KHKM, R. 36, s. 139-140.
 1988b [rec.:] Najważniejsze odkrycia archeologiczne w Polsce środkowo-wschodniej w 1987 roku, KHKM, R. 36, s. 745-746.
 1990 [rec.:] Najważniejsze odkrycia archeologiczne w Polsce środkowo-wschodniej w 1988 roku, KHKM, R. 38, s. 343.
- G a w a r e c k a E.
 1984 Lubelskie Towarzystwo Miłośników Książki w Polsce Ludowej, Lublin, s. 15-29.
- G u r b a J.
 1992 40 lat działalności Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego, Lub. Wiad. Num., Lublin, nr 1, s. 7-13.
- 1999 Druga specjalność profesora Edwarda Soczewińskiego, „Alma Mater”, R. 9: Lublin, nr 3, s. 24-27
- J a w o r G.
 1992 Publikacje Oddziału Lubelskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego, Lub. Wiad. Num., nr 1, s. 13-14.
- K o n o p k a M., [krypt.:] mhk
 1988a W inną stronę... Polskie Towarzystwo Archeologiczne i Numizmatyczne, ZOW, R. 53, s. 67-71.
 1988b XXXIV walny zjazd delegatów PTAiN 23-24 maja 1987 r. w Kaliszu, ZOW, R. 53, s. 72-75.
- S o c z e w i ń s k i E.
 1995 Wspomnienie kolekcjonera, Lub. Wiad. Num., nr 4, s. 5-13.